

REGIMENTUL 44 I. ARGES ÎN LUPTELE DIN ȚARA LOVIȘTEI. 1915 – 1916

Chira Jurcă

Cea mai însemnată parte a informațiilor din această comunicare este preluată dintr-o lucrare cu caracter memorialistic¹ care aparține lui Alexandru Pelimon²

Vestea că Austro-Ungaria a declarat război Serbiei, apărută în ziare și apoi bombardarea Belgradului de către artileria austro-ungară a venit ca un trăsnet. Nimeni nu bănuia atunci că evenimentul de la Sarajevo va fi scânteia care va aprinde lumea. Acum însă, și la Pitești teama a devenit atotstăpânitoare. Dar și speranța că visul de veacuri al românilor va găsi, în sfârșit, împlinirea.

Au început concentrările care, deocamdată, erau preventive și aveau ca scop completarea efectivelor sub arme pentru a evita surprinderea.

Rezerviștii concentrați erau oameni maturi, între 30 – 40 de ani, familiști, luați de acasă în toiul muncilor agricole, adică atunci când lucrul la câmp este de cea mai mare însemnatate pentru că era vremea să strângă hrana lor și furajele animalelor pentru iarnă. Oamenii cumsecade, cu experiență de viață, dar și militară. Dimineața făceau instrucție la câmp, iar după amiezile erau pentru cunoașterea armamentului, educație ostășească și patriotică, activități care se desfășurau la umbra unei margini de păduri.

“Rezerviștii erau porecliți tătuci...nu numai că nu se supărau, dar se complăceau cu această poreclă“. Cu toate acestea “aveau simțul datoriei intrat în sânge. Erau buni executanți, rezistenți și disciplinați. Toți erau de prin satele din Argeș, astfel că pentru o duminică acasă plecau sâmbăta seara pe jos și făceau 20 – 30 de km pe nerăsuflăte, iar luni dimineața în loc de programul obișnuit trebuia să se facă cu ei ședințe de teorie...pe moțăite...căci toți erau frânți de oboseală.... În schimb, în timpul săptămânii erau “lei“ de rezervă”³. Regimentul 44, sub comanda colonelului Lișcu Toma prin octombrie, a primit ordin să se deplaseze de urgență în Munții Argeșului, în zona Boișoara - Titești – Perișani, la circa 15 km S.E. de Câneni. Ajuns în zonă, Regimentul a fost împărțit pe batalioane în cele trei sate iar mitralierele au fost afectate batalionului din Boișoara⁴.

Au început lucrările la șanțuri de apărare care aveau menirea de a bara șoseaua Curtea de Argeș - Câneni, dar și înălțimile din zonă care erau Mormântul, Zănoaga și Călugărul. Lucrările erau orientate spre nord, adică spre acea direcție din care, în mod firesc, urma să vină inamicul. Aceste gen de lucrări au fost executate în acea perioadă pe frontiera care ne separa de Austro-Ungaria, “demonstrând” astfel intenția noastră de a păstra neutralitatea.

În iunie 1916 lucrările de fortificații încredințate companiei de mitraliere conduse de sublocotenentul Pelimon s-au desfășurat la început pe muntele

Mormântul și mai apoi pe Călugărul. Distanța era mare și nu se puteau reîntoarce seara în sat. De aceea, și-au instalat acolo un bivuac. Au găsit câteva acoperișuri cu șindrilă, rămase de la stânele care își făcuseră mai demult acolo sălaș provizoriu, pe care le-au amenajat cu eorturi mari, la marginea unei păduri de brad. Priveliștea era deosebită. “Un decor splendid de brazi și de verdeață, cu vederi largi până departe spre Negoiu și Scara. Uitasem acolo de orice alte dorinți”⁵.

Luctările se făceau în apropiere de creastă și erau orientate spre frontieră. Eforturile erau mult mai mici și, ca atare, oamenii mult mai bine dispuși. Seara se făceau focuri mari în jurul cărora oamenii stăteau ca la șezătoare, distrându-se cu programe improvizate.

Aprovizionarea cu alimente se făcea de la o stână care se afla în apropiere, cu lapte și brânză proaspătă. “Viața aceea de bivuac, în plină natură, izolați de lume și cu atâta voie bună, ne apropiase foarte mult între noi ceea ce ne-a folosit în zilele rele ce au urmat”⁶.

Într-una din zilele lunii iulie, un curier a adus ordinul Regimentului prin care se comunica ca donă treiimi din ofițeri să facă o recunoaștere pe frontieră cu scopul de a identifica potecile de acces spre crestele munților Făgăraș. Recunoașterea, care a durat două zile și la care a participat și sublocotenentul Pelimon, s-a făcut în sectorul Suru – Negoiu, pe itinerarul Fața Sf. Ilie, Mâzgavu, Suru - Scara, și retur. Distanța era de circa 35 de km. Era clar pentru cei care alcătuiau micul detașament că din moment ce s-a recurs la această măsură “sunt semne că ne apropiem de zile mari”.

Plecarea s-a făcut din muntele Călugărul, situat la altitudinea de 1467 m. De aici, pornind pe o potecă care duce spre Fața Sf. Ilie cu altitudinea de 2021 m și Mâzgavu cu 2146 m. potecă care traversează râul Boia Mare și urcă spre Ciortea aflat la 2426 m. altitudine. “După o oră și ceva de mers ne găseam pe platoul larg, Fața Sf. Ilie pe care, spuneau țăranii, se țineau pe vremuri târguri. Ca pe muntele Găina din Apuseni. Probabil, că pe vremea aceea ținutul Făgărașului aparținând de Țara Românească, se adunau oameni de sărbătoarea Sf. Ilie... poporani de acolo și din Argeș pentru schimb de mărfuri și chiar de ... fete. Muntele are o spinare lată și pare că este o masă uriașă unde puteau să se întâlnească pentru târg, oameni de pe ambele povârnișuri ale muntelui. De pe marginea platoului se vede, spre apus, valea adâncă a Boii Mari iar spre răsărit, valea Topologului, ambele foarte prăpăstioase. ...spre nord vedeau un parapet uriaș, creasta golașă între Suru și Negoiu, al cărui vârf, cu petece de zăpada, era ca un turn de observație al întregului ținut. Odată ajunși la Mâzgavu, au urmat poteca prin căldarea de la izvoarele Boii Mari care a fost odată un lăcaș de ghețar”⁷.

Redăm încă un fragment din descrierea zonei făcută de Pelimon pentru că o considerăm o veritabilă pagină literară; talentul său ne amintește că bunicul, Al. Pelimon, este unul dintre întenieietorii romanului românesc, iar tatăl, Romulus Pelimon, a demonstrat real talent de povestitor în amintirile sale din războiul de independență la care a participat. Iată cum descrie priveliștea spre Țara Ardealului. “Ajunși sus de tot, în fața noastră s-a deschis cea mai frumoasă panoramă pe care o

văzusem până atunci: Țara Oltului din Transilvania! Palpam nu numai de frumusețea peisajului dar mai ales pentru că era Transilvania pe care o purtam în fundul sufletelor noastre ... Aproape de noi, sub creastă, de partea cealaltă, era un lac mărișor, de culoare vie, verde-albastră. Era Iezerul Avrigului⁸.

Pe 14 august 1916 când a început războiul, compania de mitraliori se întorsese de mult de pe muntele Călugăru în Boișoara intrând în ritmul vieții de cantonament de mai înainte. În acea zi Regimentul a primit ordin ca până seara să fie gata de marș. Târziu, a sosit și ordinul de marș care indica Cornetul pe Olt ca primă destinație. Era clar. Începe războiul.

Este interesantă atmosfera descrisă de autor care arată starea de spirit a soldaților. "Nu-mi pare rău, domnule sublocotenent, căci trebuia să se facă odată... Dar, n-am fost pe acasă de două luni și mâine intrăm, poate, în foc! Cine știe dacă hu-mi rămân oasele pe undeva și astfel ai mei m-au pierdut fără urmă. O despărțire, cu rămas bun și cu urări de sănătate de la nevastă și copii îți împacă sufletul! Știu de tine și fiecare rămâne cu speranța că oricât de greu ar fi războiul o să se întoarcă acasă"⁹ Sunt gândurile pe care i le spunea din mers sergentul rezervist din Bradu, Radu Gheorghe.

Generalul Pelimon redă atmosfera care domnea în acele zile printre militari. "Toți se închinău! Dar nu cu sentimentul fricii, ci cu acela de "Doamne ajută" ca atunci când omul pleacă la drum și încă la un drum atât de lung cum este acel al războiului. "Doamne ajută" pentru el și pentru izbânda luptelor în care va intra"¹⁰.

Ajunși la Cornet, compania de mitraliere a primit ordin să continue marșul și în zori să fie la Lunci, dincolo de Căineni. Acolo va primi noi ordine. Conform noii misiuni, compania a ocupat înălțimea deasupra șoselei, având în față Valea Oltului, gara Lunci și, puțin mai departe, tunelul de cale ferată. Misiunea lor era să facă siguranță operațiunilor ce se desfășurau de către trupele noastre de-a lungul defileului. Toată ziua aceea de Sfântă Maria au stat în așteptare. Abia după amiază primele "purcele" de la artileria inamică au sosit în zonă și astfel, Regimentul a intrat în ambianța războiului. După lăsarea întinericului, compania a primit ordin să înainteze peste frontieră în defileul Oltului. Ajunși în zonă, au ocupat o poziție în linia I pe o creastă situată la vest de Boița, în niște râpe adânci, adevărate tranșee naturale, orientate cu fața către nord.

Primul lucru pe care l-a făcut tânărul sublocotenent Pelimon a fost să realizeze orientarea în ansamblul operațiunilor care se desfășurau în zonă Oltului. "La centru, în defileu, lupta "Grupul Olt"; de pe munții Făgărașului, de la "Coți, cobora Reg. I Grăniceri, care cădea prin surprindere la Porcești. Au făcut prizonieri un tren blindat. În stânga, un grup mai tare, de manevră, trecea frontiera pe la Voineasa și întorcea apărarea inamicului pe la Sadu și apoi la Cislădie". Era grupul Lotru. Cei aflați la Boița, inclusiv compania de mitraliere, erau în așteptare, căci inamicul, amenințat pe flancuri se va retrage fără lupte o zonă destul de adâncă, până la Veștem.

Întregul dispozitiv de luptă românesc, format din Reg. 44 I, Reg. 42 I și Grupul Lotru s-a strâns ca un arc pe o linie de luptă situată la nord de Veștem. Înainte de a se lua o hotărâre privind direcția principală de atac, mitralierele au fost oprite în rezerva Regimentului, fiind pregătite pentru orice intervenție

Inamicul se sprijinea pe înălțimile Cîbinului, pe pădurea Moichner și Cîsnădia. Singura direcție de atac era de-a lungul șoselei spre Sibiu. Ori, acest lucru nu se putea face fără o prealabilă pregătire de artilerie. Abia spre seara zilei de 17 august, s-au auzit trageri de artilerie și împușcături dese de infanterie spre stînga. Era semn că Grupul Lotru și-a făcut la timp apariția. Direcția lui de atac era spre Cîsnădle, pe la Vest de pădurea Moichner, amenințând cu învăluirea dispozitivul inamic ce se afla în fața Reg. 44 I. Din această cauza inamicul a rupt lupta odată cu lăsarea serii.

Deși inamicul s-a retras, el n-a fost urmărit de trupele române care s-au oprit la Veștem pentru o săptămână, cu intenția de a da timp Diviziei 13 să se concentreze în țară și să vină pe câmpul de luptă de la Sibiu. Cu alte cuvinte, pentru că s-a lucrat cu timiditate, s-a pierdut timp și nu s-a profitat de situația avantajoasă pentru trupele noastre.

Deplasările făcute în zonă de sublocotenentul Pelimon în fruntea companiei sale îi dau prilejul unei rememorări istorice. Același traseu, de la Tâlmaci la Veștem și mai apoi la Șelimbăr l-a urmat și Mihai Viteazul

Intrarea în Șelimbăr s-a făcut noaptea, sub focuri trase din turla bisericii și din diferite case. De aceea, pătrunderea în localitate a fost o veritabilă acțiune de cercetare făcută din casă în casă pentru anihilarea inamicului. Liniștea s-a restabilit după câteva ore, câțiva soldați inamici au fost prinși în timp ce încercau să fugă din localitate.

Ca și la Veștem, la Șelimbăr înaintarea a fost din nou oprită, cauza acesteia fiind impusă de evenimentele militare petrecute în Dobrogea unde inamicul a ocupat Turtucaia, fapt care periclită însăși siguranța frontului nostru din Transilvania.

Cu cât trecea mai mult timp, cu atât se strângea mai multă armată inamică la Sibiu, în special forțe germane care la momentul potrivit lor vor trece la contraofensivă.

Timp de două săptămâni trupele noastre au stat între Șelimbăr și Sibiu. Vedeau turla bisericii evanghelice și, uneori auzeau și bătăile orologiului de acolo. Este interesantă atitudinea militarilor din compania de mitraliere pe care ne-o redă autorul: "Toți mă întrebau de ce ne-am oprit! Când mai ajungem la Alba Iulia, domnule sublocotenent? Întrebă într-o zi serg. Popescu, un băiat minunat și plin de inimă". Explicațiile pe care i le-a dat cum că trebuie să ținem seama de ceea ce se întâmplă în Dobrogea cu trupele noastre, nu l-au mulțumit și reacția lui a fost "Unde suntem noi și unde-i Dobrogea"¹¹. Era felul lui de a se revolta pentru că cineva îi stăvilea avântul.

Au existat și altfel de reacții. De exemplu, fruntașul Mihai, din Poiana Lacului, întreabă:

- Ce nație de oameni sunt sașii ăștia, d-le sublocotenent?
- Ce să fie? Nemți.
- Păi am văzut eu că au altă biserică și au altă vorbă!
- Și ei sunt creștini, catolici.
- Halal de ei! Ce vite frumoase, ce grajduri, ce șure nu ca la noi!¹².

În după amiaza zilei de 12 septembrie iuarăicul a dezlănțuit un puternic atac de artilerie pe dealul Grigore care era ocupat de un batalion din Reg. 44 I. Din Șelimbăr, cu un binoclu, se putea vedea tot ceea ce se petrecea acolo. Obuzele și șrapnelele cădeau cu mare precizie, chiar pe linia de tranșee a ostașilor noștri. Seara a urmat atacul inamic. Îi vedeam pe ai noștri obligați să se retragă vreo două sute de metri. O făceau pe grupe, în ordine, dar cu prețul unor mari pierderi.

Bateria de obuziere românească oare se găsea în spatele Șelimbărului a deschis foc din flanc asupra inamicului care ataca dealul Grigore, permițând infanteriștilor noștri să contraatace cu succes și să reocupe vârful dealului pe care-l părăsiseră puțin mai înainte.

Concomitent, la stânga sectorului, la Poplaca și Orlat, se petrecea o altă dramă. Exploziile au durat ore întregi pe înălțimile ocupate de trupele noastre, iar fumul în acea zi însoțită și fără vânt, plutea ca un nor de ceață acoperind întreaga regiune. Din cele ce vedeau și trăiau, ca și din informațiile obținute de la prizonierii luați la Orlat și pe dealul Grigore, s-a desprins o concluzie: sosiseră germanii!

Un subofițer care a sosit de la Tâlmaci aducând muniții, ne-a adus și vestea rea că la Căineni și în defileul Oltului se dau lupte mari. Așadar, trupele inamice au ajuns în defileul Oltului încercând să taie singura cale de legătură cu țara a trupelor noastre care se găseau în fața Sibiului. Aici, Al. Pelimon face o remarcă demnă de a fi reținută: "Siguranța flancurilor era de resortul comandamentului, care din lipsă de prevedere, a expus un întreg corp de armată la o înfrângere, într-un tenipo care ar fi putut să fie evitat dacă se lupta numai pe front, chiar cu forțele puternice ale inamicului. Dacă s-ar fi câștigat două – trei zile în rezistența de la Sibiu, situația s-ar fi schimbat în avantajul nostru"¹³.

La Șelimbăr presiunea în fața trupelor noastre întârzia să se producă pentru că germanii jucau o altă carte, cea a închiderii defileului în spatele lor. Abia în dimineața zilei de 14 septembrie, satul a fost trezit cu o ploaie de obuze de toate calibrele. După vreo oră de bombardament, aspra avanposturilor noastre au început să tragă mitralierele. Lanțuri de trăgători inamici au început, prin salturi, să se apropie de noi în fugă. Când se aflau la o distanță de circa 500 de metri s-au pornit și mitralierele noastre care s-au reglat repede chiar pe liniile inamice. În avanposturi sosi ordinul de retragere pe linia Mohu – Veștem... întârziind prin luptă înaintarea inamicului.

Situația trupelor noastre din zonă este bine redată de dialogul lui Pelimon cu căpitanul Ionescu, comandantul unei companii aflată și ea în avanposturi:

- "Ai auzit? Întrebă căpitanul. Defileul Oltului blocat, drumul spre Făgăraș închis și noi aici, în cazanul Satanei, fără nici o scăpare.

- De unde știi că situația este atât de gravă?

- Cum mon cher? De două zile bat tunurile spre Căineni și spre Făgăraș, nu mai vine nimeni din țară și tot nu e gravă situația?

- Și ce-i de făcut?

- Pentru noi nu sunt decât două soluții: Ori sfârșim prin a muri vitejește, ori ne încolonăm pentru lagărele de prizonieri din Germania.

- Nu-mi place nici una, nici alta.

- Firește! Spuse căpitanul în timp ce-l trăgea pe sublocotenent după o poartă mare căci se auzea un proiectil care a venit și s-a spart în apropiere de locul în care au stat mai înainte.

- Și atunci?

- Nu știi vorba ăluia? Când ostașul este înconjurat din toate părțile, nu-i rămâne altceva de făcut decât "spre rugăciune deseoperiți"¹⁴. Afirmatia o făcuse mai în glumă mai cu necaz. Acestea sunt împrejurările în care Pelimon află de la un camarad că inamicul are în dotare mitraliere pe care le poartă după gât și pe care le pot folosi și din mișcare. Nu se mai luptau cu greutatea pieselor și nu pierd timp până le pun în bătaie. Mai târziu s-au capturat de la inamic asemenea puști mitraliere.

Pentru a sprijini retragerea companiei de pușcași, mitraliorii au ocupat o poziție de tragere pe podețul de cale ferată, unde piesele erau gata de tragere, cu scuturile fixate dar, din păcate, se prezentau ca ținte destul de mari, ca tunurile de munte. Secția a doua, condusă de serg. Gămaș, a fost trimisă pe liziera de nord a satului Veștem, pentru a constitui acolo un alt eșalon de luptă în retragere.

Retragerea se făcea prin lanurile de porumb care foia de soldați în retragere. Inamicul și-a făcut apariția pe la ora 10. Primul care i-a văzut și i-a atras atenția comandantului lor a fost Mitru. Au apărut ca la manevre, venind dinspre platoul din stânga Șelimbărului, în lanțuri de trăgători, înaintând paralel cu șoseaua. Nu se auzeau focuri ceca ce înseamnă că trupele noastre au reușit să rupă contactul cu inamicul. Când inamicul a ajuns la circa 600 de m, ambele mitraliere au deschis focul și mișcarea s-a oprit. Dar foarte curând mitralierele au fost descoperite și spre ele se îndrepta un foc tot mai puternic și mai precis. Unele gloanțe au lovit tăblia de fier a podețului, altele chiar scuturile mitralierelor. Două gloanțe au lovit scutul mitralierei lui Mitru făcând doar umflături, dar nereușind să-l perforeze.

După o oră înaintarea inamicului a fost oprită, ceea ce l-a făcut pe Mitru să spună fericit; "I-am topit". Și, ceea ce era foarte important, în toată după amiaza acelei zile nu s-au mai auzit focuri de armă, semn că trupele noastre au reușit să treacă. Probabil, că inamicul juca cartea pe flancuri, iar centrul avea misiunea numai de a menține un strâns contact cu trupele noastre.

Ordinele care ajungeau acolo cereau imperativ: "Țineți oamenii în mână!" Atunci, comandanții de acolo, interpretau aceasta ca ceva incert unei situații de retragere. Mai târziu au aflat că aceasta era absolut necesar pentru salvarea atâtor unități, coloane cu material și subzistență care se găseau la nord de munți și a căror evacuare urma să se hotărască curând. Se făceau mari eforturi

pentru degajarea defileului Oltului pe unde se asigura retragerea întregii capacități de luptă a Corpului Olt.

Pe 15 septembrie, după o zi întreagă de lupte în retragere, către seară, compania noastră de mitraliere a ajuns la Tâlmaci, adică la circa cinci km de trecătoarea Turnul Roșu. Când au ajuns la gară Tâlmaci, au observat că artileria noastră trăgea de zor spre vest, probabil din acea direcție venea cea mai mare primejdie. Din fericire, soldații, care n-au înțeles cauza schimbării frontului, și-au păstrat calmul și s-a putut jongla prin manevre pe direcțiile unde inamicul presa mai amenințător.

Ordinul general transmis verbal a fost: "Contraatac". Un batalion din rezerva Regimentului și câteva companii recuperate prin retragerea de la Veștem au fost amplasate pe marginea de nord a Tâlmaciului, ca bază de contraatac. Operațiunea era foarte grea pentru că presuptnea manevre complicate, companiile erau răspândite pe un front foarte larg. Unele dintre subunități trebuiau să rămână în contact cu inamicul spre nord, iar grosul lor trebuia să se adune și să se reconstituie și să fie puse pe baze de plecare ca apoi să ia parte la contraatac spre vest.

Totuși, misiunea s-a împlinit. După o oră, totul era gata. Artileria a început tragerea cu toate bateriile pe platoul de la Reduta, iar mitralierele au prins a trage și ele în sprijinul celor două batalioane pornite la atac împotriva inamicului care înainta spre Sadu pentru a tăia retragerea trupelor noastre spre defileu. Rezultatul a fost deosebit, soldându-se cu capturări de prizonieri și materiale iar axul defileului a rămas mai departe în mâna noastră. Tot atunci, un batalion de grăniceri a contraatacat pe munții de la vest de Boița, degajând cu totul intrarea în defileu.

Pe la miezul nopții, batalionul a primit ordin de retragere la Boița. Ajunși acolo au tras pe o stradă laterală și au pus toți capul pe ranițe.

La scurtă vreme, comandantul batalionului, maiorul Ghermănescu, a convocat ofițerii și i-a pus la curent cu situația care a fost calificată "deosebit de dramatică". "Forțele germane au învăluit șesul Sibiului pe la Rășinari, Cislădie, Sadu și cu Cavaleria, a tăiat comunicația spre Făgăraș. Printr-o întoarcere mai largă, cu un corp alpin, urmând coama munților Cibin, au ajuns în defileu până la Căineni. De două zile se duc lupte grele pentru liberarea defileului. Grănicerii au respins inamicul care ocupa partea de nord a defileului. Cavaleria inamică care trecuse la sud de Olt, a fost respinsă spre nord, dincolo de Olt.

Batalionul nostru, întărit cu mitraliere, are misiunea să facă ariergarda Corpului Olt pe poziția de la Boița, în fața defileului"¹⁵.

Așadar, situația era foarte gravă. Oamenii se întrebau ce se întâmplase cu atâtea artilerie, cu coloana de ambulanțe? Au trecut prin defileu? Pentru cine făceau ei ariergarda, un singur batalion, rămas izolat în Transilvania, la nord de munți? Cât timp dura această misiune? Răspuns la aceste întrebări n-au putut afla. În zorii zilei au ieșit din sat și au ocupat poziții de apărare, având conștiința că pe bravura lor se câștigă ore întregi pentru scurgerea coloanelor spre Căineni. "Aveam un

sentiment al misiunii de onoare ce ni s-a încredințat, spune Pelimon în memoriile sale, și găseam astfel un resort pentru a ne dubla puterile fizice și morale, în vederea unei rezistențe hotărâte pe poziția de la Boița¹⁶.

Până la ora 9 s-a instalat liniștea aceea suspectă. Apoi, a urmat inevitabilul. Primele obuze au început să cadă asupra satului. Apoi, inamicul și-a făcut apariția pe creastă. Când s-au apropiat destul de mult, sublocotenentul a făcut semn celor de la mitraliere să execute un foc de secerare. Loviturile care cădeau în plin l-a obligat pe inamic să se oprească, rândurile lor prăbușindu-se asemenea valurilor care se sparg de mal. Distanța era mică și puteau fi auzite vaietele celor secerați și comenzi disperate. Situația atacatorilor era cât se poate de grea pentru că se aflau într-un sector descoperit, bine bătut de mitralierele apărătorilor noștri. Dacă ar fi încercat o retragere, inamicul era obligat s-o facă pe o pantă ușoară dar deschisă, bine văzută de mitralieri români. S-au pornit și pușcașii într-o răpăială cumplită. Nu aveau artilerie în sprijin. Numai infanteria, cu propriile ei puteri, a reușit să oprească pătrunderea inamicului în defileu.

Oprii în înaintarea lor frontală, de-a lungul șoselei, germanii au început atacurile pe flancuri, mai puternic spre vestul frontului ținut de români, cu intenția de a cădea în spatele apărătorilor tăindu-le retragerea. Dar au fost contraatacați de rezerva batalionului care a reușit să-i fixeze pe dealul Cărbunari. În schimb, artileria lor a continuat să tragă asupra Boiței reușind să oprească trecerea prin defileu.

Pe la amiază, comandantul batalionului, maiorul Ghermănescu a transmis în scris un ordin scurt de retragere spre sat. Retragera s-a executat în mod ordonat, succesiv, așa cum era precizat în cele câteva rânduri ale ordinului. În sat însă s-a produs o învâlmășeală pricinuită și de numărul mare de căruțe ale sătenilor care intenționau să se retragă și ei de teama represaliilor germanilor, pentru simplu fapt că sunt români. Printre exploziile care făceau un zgomot infernal, s-a auzit ordinul maiorului Ghermănescu. "La Olt! Treceți dincolo!"¹⁷. Ordinul acesta de retragere suna ca un ordin de salvare. Față de strânsoarea în care se găseau la Boița, nu mai era altă soluție. Pentru mitralieri misiunea era dificilă chiar dacă, din prudență, în timpul nopții caii cu samare și chesoane au fost trimiși prin defileu, pe poziție rămânând doar piesele și cu muniția aferentă și în cantități îndestulătoare. Chiar și așa, toate acestea, repartizate pe oameni, erau grele, situația mitralierilor nu se putea compara cu a celorlalți care nu aveau decât arma, ranița și ceva muniții.

În acel loc nu era vad de trecere, iar Oltul, lat de circa 50 de m. curgea foarte repede și cu valuri. Dar nici timp nu mai era: ori treceau, ori deveneau prizonieri. Ordinul, rostit cu voce tare: "Țineți-vă unul de altul, nu dați drumul la material și cu Dumnezeu înainte". Au intrat în apă, îmbrăcați cum erau. Întâi până la genunchi, apoi până la centură, și apoi, în mijlocul curentului, până la umerii celor înalți. Acolo, din cauza nisipului mișcător de pe fund, nu se mai puteau ține drept. Și atunci a început nenorocirea. Unii abia mai puteau striga. Se răsturnau pe spate și se afundau cu material cu tot în apă. Unii din ei ieșeau mai la vale cu figuri crispete, ou puteri sleite, abia mai putând răsufla... dar numai cu mâinile goale căci

aruncase totul ca să scape. Cei răsturnați, care n-au lăsat materialele din mâini, hotărâți să-l treacă dincolo, s-au înecat din cauza greutateii care îi trăgea la fund. Vedeam figuri desperate ale celor mai mici de statură, agățându-se de cei mai înalți și ale celor mai slabi, ținându-se de cei mai voinici. Unii se desprindeau se scufundau și iar apăreau, cu ochii roșii, speriați, scuipând apa pe care o înghițiseră. Erau oameni care se zbăteau între viață și moarte... Atunci am văzut ce înseamnă sentimentul de camaraderie ridicat la cel mai înalt grad. Omul își riscă viața sa pentru a o salva pe a tovarășului său de arme¹⁸.

Pe lângă primejdia de a se îneca a apărut și aceea de a fi împușcați în apă. Pe deasupra au început să șuiere gloanțele. De aceea, graba de a traversa era acum mult mărită. Totuși, marea majoritate a scăpat și, ajutați de faptul că pe celălalt mal era calea ferată, ridicată în rambleu, care oferea un bun adăpost împotriva gloanțelor inamice.

Adăpostiți de rambleu, speriați, se uitau unii la alții, căutându-se și făcând numărătoarea oamenilor și a materialelor. Încet, încet și-au revenit în fire și au luat drumul spre creasta munților Făgăraș, adică spre locul de unde au început războiul.

Amintirile îl copleșesc din nou pe autor care notează: "Aveam un sentiment de strângere de inimă pentru un ideal ratat atât de repede, pentru pierderile în oameni și materiale suferite la trecerea Oltului. Tătuții mei s-au arătat mai tari și de date aceasta. Deși pierdusem patru oameni, trei mitraliere, scuturi și cutii cu muniții, ei considerau că am scăpat ieftin din capcana de la Boița, unde se putea să pierim cu toții. Ei aveau o intuiție mai clară asupra războiului și-i tot trăgeau mereu cu "urma alege". Asta înseamnă că ei nu pierdeau nici curajul nici încrederea în sfârșitul războiului. Erau expuși la încercări atât de grele și cu toate acestea erau de fier din toate punctele de vedere – fizic și moral"¹⁹.

Făcând bilanțul, batalionul de ariergardă a rezistat o jumătate de zi la Boița. A provocat pierderi inamicului întârziindu-i înaintarea și s-a salvat punând Oltul drept obstacol în fața inamicului surprins de dispariția trupelor noastre oa prin farmec.

Au luat drumul urcușului, spre frontieră. Abia spre seară au ajuns pe creastă, unde grănicerii s-au oprit din propria lor inițiativă. O păziseră atâția ani. Cei care au venit mai târziu cum este cazul și batalionului care formase ariergarda la Boița le-au întărit rândurile. În ziua următoare plutonierul companiei de mitraliere, Lungu, a urcat cu toți caii de samare și cu toată rezerva de cutii de muniție. Chesoanele au rămas la Titești.

Bucuros de reîntâlnire și parcă stimulat de aprecierile comandantului său plutonierul relatează prin ce a trecut. "Ce-am pățit, d-le sublocotenent! O să povestesc și morților! Am intrat pe întuneric în defileu, ținându-mă cu oamenii și caii după artilerie. Șoseaua îngustă, era plină de căruțe, unele încolonate, altele rămase fără cai. Nemții trăgeau cu mitraliere din diferite colțuri de stânci, deasupra șoselei. Dl General Popovici, comandantul Corpului Olt, aduna căruțași și oameni care îi găsea pe șosea, constituia mici unități din ei, puneu câte un tun să tragă și pe căruțași să atace, cățărându-se pe stânci, după nemți. Așa, din loc în loc, a desfăcut

drumul făcând și prizonieri pe cei care rămăseseră în viață. O noapte întreaga am făcut cei zece km de defileu, liberându-se șoseaua cu tunul și cu baioneta... Toată artileria, coloanele, ambulanțele cu răniți au ajuns cu bine la Căineni. Au rămas doar căruțele care au avut caii omorâți sau căzuți în Olt. Pentru a desface drumul căruțele au fost răsturnate într-o parte iar caii morți aruncați în prăpastia Oltului. Luptele în defileu, noaptea, parcă era un iad. Eu m-am strecurat, cal cu cal, prin spatele căruțelor ca să ne ferim de împușcături și încet, încet am ajuns cu toții la Căineni, de unde am fost îndrumați fiecare la unitatea sa. Am adus și o mitralieră²⁰.

Autorul însemnărilor, devenit mai târziu general în rezervă, se alătură acelor păreri că "Eroismul unităților Corpului Olt a compensat lipsa de prevedere a Comandamentului care a lăsat marea unitate să fie încercuită și expusă la dezastru prin blocarea Defileului de către Corpul Alpin german"²¹.

La 17 septembrie batalionul condus de căpitanul Florea Niculescu, întărit cu mitraliere a înlocuit grănicerii de la Coți și de la Gropile Turcilor. În acele zone s-au dus lupte de apărare grele, acolo fiind sistemul de apărare pe creasta de frontieră. În Gropile Turcilor au fost amplasate mitralierele sublocotenentului Pelimon iar pe înălțimi cele dintr-un regiment de Călărași, date ca întărire.

Zece zile s-au scurs fără evenimente deosebite. Și-au făcut lăcașuri de tragere scobind cu tâmăcoapele printre stânci iar pentru a se adăposti se băgau pe sub lespezi de piatră. Muntele era dezolant, fără vegetație, fără unghiuri moarte și plin de piatră. Te cuprindea dezolarea căci numai norocul te putea salva să nu fi lovit în caz de bombardament de artilerie.

La 27 septembrie un asemenea atac a început. Bombardamentul, deși violent, nu constituia cea mai mare primejdie; aceasta venea din faptul că pietrele dislocate de obuze erau aruncate peste tot la mare distanță. Puteai fi lovit sau chiar îngropat de ele. Un asemenea lucru s-a întâmplat lui Gheorghe, un subaltern al sublocotenentului Pelimon. Acesta venise de curând de la Pitești, orașul său, de unde a adus schimburi de rufe și câțiva biscuiți. Stăteau amândoi într-o gaură, sub o lespede de piatră și, din când în când mai rodeau câte un biscuit din traista lui Gheorghe. Deodată, s-a auzit strigătul agentului de legătură: "Domnul sublocotenent de la mitraliere să poștească la domnul locotenent Predescu". Când a plecat sublocotenentul a încercat să-l tragă și pe Gheorghe după el, dar acesta a refuzat "...zicând că n-o să-l nimerească tocmai pe ci-obuzele". Dar n-a fost așa. O lespede mare lovită de un obuz s-a prăvălit peste el, strivindu-l.

Pe 30 septembrie, un proiectil german de mare calibru urca încet, parcă cu mare greutate, pe traiectorie. A trecut pe deasupra liniilor de la Coți și de la Gropile Turcilor. Cei care îl urmăreau cu privirea își închipuiau că se va duce undeva...pe pustiu. Dar n-a fost așa. A nimerit în mijlocul unei unități aflată în rezervă și a făcut un adevărat prăpăd. Tocmai atunci unitatea era inspectată de generalul David Praporgescu, noul comandant al Corpului de Armată care s-a numărat printre victimele din acea zi. Moartea nu alege. Generali și soldați au căzut sub loviturile inamicului.

În munți venise iarna. Ostașii stăteau în adăposturile lor individuale, cu zăpada care-i acoperea, cu hainele ude și înghețate.

În noaptea de 8/9 octombrie, datorită situației generale pe frontul Corpului de Olt, frontul a fost rupt la Coți și subunitatea s-a oprit pe aliniamentul munților Călugăru – Mormântul – Cărbunaru, adică regiunea în care au venit acum un an. Toată luna octombrie s-au purtat lupte pentru a opri cât mai mult posibil înaintarea inamicului spre Curtea de Argeș și Pitești. Dar, măcinași de atâta artilerie, atât ei cât și Regimentul 2 Vâlcea care lupta într-un sector alăturat, au fost obligați să se retragă pe noi alinamente de apărare. Timp de trei săptămâni au purtat lupte pe poziții succesive la Perișani, Clocotici, Teancurile și pe Topolog până la Ceparii Pământeni, în apropiere de Curtea de Argeș. Aici, în noaptea de 7/8 noiembrie, au fost înlocuiți de o nouă divizie.

Timp de două luni au fost în permanent contact cu inamicul. Noaptea tremurau de frig în gropile de trăgători și tot acolo, când se putea, așteptau din când în când. Hrana o primeau numai noaptea când amuțeau tunurile și consta din pâine și carne friptă. O singură masă care trebuia să ajungă până în noaptea următoare. Ploua sau ninge peste ei, îmbrăcămintea le îngheța pe trupuri, culegeau reumatism și făceau păduchi. Când puteau face foc fără ca inamicul să-i vadă așteptau pe lângă el; de aceea, mai toți aveau mantalele arse pe la poale fie de flăcări fie de jeratic.

Așa au ajuns cei din regimentul 44 I. Argeș, după aproape trei luni de lupte grele, la Ceparii Pământeni. Bărboși, cu noroiul gropilor de tragere pe ei, mergeau zgribuliți de frigul și umezeala lui noiembrie. Mulți oameni îi așteptau zile la rând pe șoseaua ce duce de la Curtea de Argeș spre Pitești, prin Merișani și Bascov. “Al meu, unde este”? Întreba câte o femeie de pe marginea drumului sau: “Unde este tata” voia să știe câte un copil. Aceiași atmosferă de jale și îngrijorare a continuat și la Moșoaia unde s-a adunat întreaga Divizie timp de două, trei zile. La 15 noiembrie Regimentul era la Ploiești. Aici, o parte din ei au intrat în structura Reg. 72. Noi lupte în zonă, la Lacianca lângă Titu, la Tâncăbești, Fulga și Costești de Buzău. Și drumul a continuat spre Moldova.

NOTE

1. Lucrarea redactată de generalul Al. Pelimon se află în fondurile documentare ale MNIR la nr. inv. 235699.
2. S-a născut în orașul Pucioasa jud Dâmbovița la data de 12 decembrie 1895, fiind fiul lui Romulus Pelimon și al Agripinei, fiica profesorului și compozitorului B. Anastasescu. Tatăl său a fost ofițer și a participat la războiul pentru independența noastră națională, fiind căpitan în rezervă, iar mama s-a pregătit pentru o carieră artistică. A urmat cursurile Conservatorului din Iași și a absolvit clasa de pian sub îndrumarea profesorului și muzicologului Gavril Muzicescu. A urmat școala primară la

Târgoviște și Galați între anii 1902- 1906. După care a frecventat Școala fiilor de militari de la Craiova în perioada 1906 – 1910 și apoi între 1910 – 1913 Liceul militar din Iași. În această calitate a luat parte la campania din Bulgaria după care a urmat Școala militată de ofițeri de infanterie pe care a absolvit-o în 1915. Tot în acel an a fost înaintat locotenent în Reg. 44 Infanterie de la Pitești.

3. loc cit. p. 6
4. La pag. 11 a lucrării este o schiță care redă amplasamentul în zonă al celor trei batalioane care compuneau Regimentul. De altfel, întreaga lucrare, dactilografată, este însoțită de schițe care-l ajută pe cititor să plaseze în spațiu evenimentele.
5. loc.cit., p. 20.
6. Ibidem.
7. loc.cit., pp. 22- 23.
8. loc.cit., p. 24.
9. loc.cit., p. 29.
10. loc.cit., p. 29
11. loc.cit., pp. 39 – 40.
12. loc.cit., pp. 40 – 41.
13. loc.cit., p. 49. Aceiași idee este susținută de cea mai mare parte a istoriografiei relative la primul război mondial. Vezi Constantin Kirițescu “Istoria războiului pentru întregirea neamului. 1916 – 1919”, București, 1980, pp 264-265
14. loc.cit., p. 50
15. loc.cit., p. 56
16. loc.cit., p. 57.
17. loc.cit., p. 60
18. loc.cit., pp. 61 – 62.
19. loc.cit., p. 63
20. loc.cit., p. 66.
21. loc.cit., pp 66 – 67. Și Constantin Kirițescu în lucrarea citată la pag. 265 arată că a fost instalată de către Comandamentul Armatei I o companie pe vârful Dobrunului cu scopul de a supraveghea văile Sadului și Lotrului. Din ordinul generalului Popovici această companie a fost reîntegrată unității sale cu scopul de a-i întări capacitatea de luptă. Dacă această companie ar fi rămas pe loc, deplasarea Corpului Alpin de la Jina până în valea Oltului, unde a creat mari dificultăți armatei române, n-ar fi rămas neobservată. Înștiințat din timp, Comandamentul Grupului Olt ar fi putut lua din timp măsurile care se impuneau.

LE REGIMENT 44 I ARGES ET LES LUTTES DE ȚARA LOVISTEI

Résumé

Le plus grande partie des informations utilisées proviennent des mémoires du général Alexandru Pelimon, alors sous-lieutenant et commandant de la Compagnie de mitrailleuses du Regiment 44 I Argeș.

Bon narrateur, Alexandru Pelimon nous conduit parmi les actions de la compagnie dans la Țara Loviștei pendant l'été de 1915 et qui, du mois d'août jusqu'en novembre 1916, a été en permanent contact avec l'ennemi, autant pendant l'offensive vers Sibiu que pendant la retraite vers Boila, Curtea de Argeș et Pitești.

A part le fait que les informations concernent les actions du Régiment 44 I. Argeș l'auteur insiste sur celles de la compagnie de mitrailleuses

On insiste sur la vie quotidienne de la compagnie, sur la mentalité et le patriotisme propre des hommes simples qui ont compris la nécessité de l'union nationale par la formule "La fin choisi". Les soldats se sont ainsi retiré en Moldavie en croyant a la victoire finale